

ORADEA-MARE (N.-VÁRAD)
1 august st. v.
13 august st. n.

Ese în fiecare duminică
Redacțiunea:
Strada principală 375 a.

Nr. 31.

ANUL XXIX.
1893.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.
Pe $\frac{1}{4}$ de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România pe an 25 lei.

Un léc pentru copilăria noastră.

Conferență ținută la Ateneul din București.

(Fine.)

E bine, dómnelor și domnilor, cată să ve mărturisesc, chiar cu risicul de a ve păre ridicol prin simțiciunea mea, póte, díce-veți cam senilă, eu unul nici odată nu pot să aud fără de emoțiune, glasul unui copil, care plin de o febrilă convicțiune își rostește cu spontaneitate nativă gândirile sănătose ce adesea ori se manifestă în creerul seu plâpând, dar activ; și mai mult încă me mișcă constatarea la copii a impresiunilor prospete și vii care fac să sburde inima într'ensii, atunci când pentru prima óră ea se simte incinsă de vre un nou simțiment generos.

De câte ori nu mi s'a întâmplat să fiu silit a pretestá un guturau, o tusa seu un strănut subit, numai ca să pot ascunde sub batistă, lacrimile ce-mi inorau ochii, când, într'o clasă numerosă de copii, auđiam de-odată glasurile lor fragede, slăbuțe, dar limpedi și mângâiose. care ca «fluerașele de fag, mult díceau cu drag, ca fluerașele de os, mult díceau duios, ca fluerașele de soc, mult díceau cu foc» intonând tóte în cor imnul nostru național și înáltând spre cer sincera și fierbinte lor rugă copilărescă pentru a lor și a noastră iubită țeră.

O! Dómne sînte,
Ceresc părinte,
Intinde a ta mână
Peste țera română!

Ridă cui îi va plăcé de a mea adâncă emoțiune, de ale mele pietóse lacrime de

bucurie. Eu îl tânguesc și-i duc jalea aceluia care astfel nu simte, și cu Dante îl întreb:

«E se non piangi, di che pianger suoli?»

(Și decă acú nu plângi, de ce dóră o să plângi vre-odată?)

Căt despre mine, me mândresc și me fericesc de asemenea lacrimi, cu atât mai bucuroș, că dênsele m'au făcut să simț mai bine decăt ori ce alt, ce minunată putere are școlá, pentru ca să deștepte în tinerele, ba chiar și în unele, cel puțin, din inimi, de ale bătrânei noastre generațiuni, — mărețul simțiment al iubirei de patrie. O astfel de școlá de sigur ne va scăpá repede de prihana spurcatului scepticism!

SECRETUL DESCOPERIT.

Dar acú, măcar numai pentru câteva minute încă, ve rog să ne întorcem pașii înapoi și să întrebăm pe dascălul care va fi știut să dea învățământului seu acele forme așa de atrăgătoare și de familiare așa de invietore și de temeinice, așa de simple și de patriotice, cum și de unde și-a căpătat el minunata și fermecătoarea sa artă?

Ne vor răspunde, de sigur, unii, în locul lui: Apoi «singură natura l'a înzestrat cu acest dar firesc de a fi «bun învățator. Acastă artă nu se învătă dela alții; ea «naște de sine în ori-ce ființă, menită de Pronie pentru «dascălie. Reguli pentru acastă disciplină nu există, fiecare și le face șie-și; iar cele scornite și înșirate în «cărți, de unii și de alții, acelea sânt copilării!»

Alții înse, mai buni observatori ai firei omenești, nu vor împărtași cu totul aceste păreri sceptice și negative. Cât despre dascălul nostru model, el ne va dice de sigur: «Intr'adevăr mi-a plăcut din tinerețe și-mi «place și acum meseria căreia m'am dat și cu care acum «m'am și datat forțe. Mai cu deosebire, am profitat într'o bună școlă pedagogică de toate învățămintele, de «toate experimentele celor care, de câteva sute de ani «incôce, au tot observat și au însemnat cu ingrigire «prin ce anume procederi mai nimerite se pôte perfecționă acastă artă. Mi-au folosit tot atât, — decă nu «și mai mult — exercițiile practice pe care le-am făcut «tot acolo, prin clase de aplicare, sub direcțiunea unor «omeni experimentați. Astfel am întărit în mine și iubire «rea firască și știința câștigată, pe care le am astăzi și «le voi păstră pururea pentru școlă!»

Și într'adevăr, nimic nu e mai profitabil decât a înteți prin studii speciale o propensiune firască a inteligenței noastre. Bine e când o calitate există latentă în sufletul nostru; și păcat mare e când nu ne silim să o confirmăm în noi prin studii.

Se dice că finul diplomat francez Talleyrand, pe când trată la Viena despre drepturile ce aveau să mai rămână bieteii sale patrii, după învingerea lui Napoleon I de câtră aliați, cerea să se înscrie în protocolul oficial al congresului ore-care dispozițiuni accesorii, ce i se păreau lui avantagiöse. Ceialalți îi spuneau: «Ceea ce ceri «e cu totul de prisos, de vreme ce se înțelege de sine!» — «Așa e! adăogî iscusitul diplomat, — bine e, negresit, când un lucru se înțelege de sine; dar și mai «bine e când stă scris negru pe alb!»

Așa și cu școlele noastre normale, care, în mare parte, sânt cum am dice, mai mult subînțelese și tolerate, decât înscrise în lege. Cu toate acestea, ele sânt pentru sate și orașe, pentru învățământul primar și pentru cel secundar, pentru clasele de băieți și pentru cele de fete, o necesitate ce din di în di se simte mai imperios.

Intr'ênsele, în internatele lor, unde tinerii ar petrece, ocrotiți sub scutul legii, câțiva ani din a lor roditoare junetă, s'ar formă acei învățatori, acei institutori, acei profesori, de ambele secse, care, pe lângă metode inlesnitore, ar duce, în școlele populare precum și în cele mai înalte, principiile unei educațiuni morale și naționale, principii de care mai că nu se pomenia în școlele noastre de până mai deunădi.

Școlele normale sânt dar basa edificiului didactic. Lor s'ar conveni să le dăm, în momentul de față, o neasemuită precădere; căci ce ne-ar fi bune palatele școlare și bibliotecile didactice, decă nu vom avé omeni cari să șcie să le întrebuinteze, în mod practic și inteligent, și să tragă din ele folos pentru copii și pentru tinerimea noastră?

Decă, bună-ora, eu, umilit dascăl, aș fi avut întru câțva trecere pe la omenii din categoria preponderantă a societății noastre (vorbesc acum după ideile lui Renan), le-aș spune curat: «Nu mai umblați de giaba după ab- «surde utopii, că adecă veți reformă într'o singură și «întregul nostru învățământ, prin faptul numai că veți «fi isbutit (tare miră-m'ăș!) a face să se modifice câteva «articole din vechea noastră lege; séu că veți face tot ce «trebuie spre a clădi câteva sute, — fie și mii! — de «școle noue și frumoșe prin sate și orașe, séu chiar că «veți provocă și veți inlesni o estraordinară stimulare «în literatura noastră didactică.»

«Toate acestea nu plătesc un ban, păcat nu veți «avé omeni pe cari să-i instituiți adevărați dascăli și «să-i așeđați în acele palate școlare și să le dați pe «mână acele publicațiuni didactice.»

«Formați mai întei dascălii! Pregătiți bine în curs «de câțiva ani, — căci în acest cas trebuie mai multă «răbdare decât pentru clădirea de case și pentru con- «fecționare de cărți. De altminteri, acei dascăli, la tim- «pul lor, vor face cărțile trebuitoare, iar dvostre le veți «face atunci forțe lesne casele unde dênșii, ori cât de «puțini la număr ar fi la început, vor șci în curând să «înrodască țera întregă cu mii de buni școlari, meniți «și aceștia a deveni buni cetățeni, buni părinți de fa- «milii!»

Iată ce le-aș dice eu!... Și ei?... Ei, ar da pôte din umeri... și ar face... ar face tot cum șciu ei!

Cu toate acestea, vedeți, dómnelor și domnilor, la ce puțin lucru mi-am redus eu acum pretențiunile. Prin succesive restrângeri, prin continue eliminări și amânări raționate, am ajuns a dice: «Pentru momentul de față «lécul nostru de copilărie, adecă — ca să vorbim mai «lămurit — lécul pentru educare a copșilor noștri pe «viitor, este întemeierea de bune școle normale de toate «gradele și de ambele secse. Acele școle normale ne «vor da neconținut, dar treptat, dascălițe și dascăli, sâ- «netoși la minte și la inimă, pe latinésca lui Juvenal, dar «nu tocmai: mens sana, in corpore sano. Aceștia vor «formă, după a lor asemănare, și vor respândi în tot «cuprinsul țerii numeroși școlari, cari vor șci forțe bine «mult puținul ce-l vor fi învățat dela dênșii. Acăsta de «altminteri o cerea și Pliniu cel tiner, prietenul lui Tra- «ian, dicënd: Multum non multa! Acei școlari vor de- «veni cu vârsta, bărbații și femeile, cari au să reconsti- «tuască la noi o societate basată pe legături solide de «familie.»

Astfel, școlă ne va fi servit ca unicul léc spre a scăpă, în câțiva ani chiar și de bănuielă, că noi în 1892 am fi fost toți copii, că pe atunci chiar și copșii noștri erau toți rei, și că, de nu găsiam acest léc binecuvântat, apoi de sigur eram duși după lumea acăsta!

Iată, dómnelor și domnilor, lécul meu! Dar'ar Domnul ca dênșul, adecă școlă, și de-o cam dată școlele normale, să provóce, iar toate celelalte să deseverscă cât mai în grabă, deplina regenerare și întărirea morală și intelectuală ale némului.

Dar'ar Domnul ca acastă măreță lucrare s'o putem începe cu temeiul chiar noi în 1892!

Acum, spre a sfersî cu bine și cu mine, să-mi dați voie a adăogă și o scurtă anecdotă pedagogică:

În ultima jumătate a secolului trecut, trăia în Prusia un proprietar bogat și tot așa de nobil prin naștere cât și prin simțimintele și ideile sale. Îl chiamă Frederic Eberhard de Rochow, stăpân a mai multor moșii din Brandenburg. În toate chipurile se siliă acest filantrop inteligent să ajute, să lumineze pe țeranii sei și

să-i desbiere de vechile lor iresuri; ei, totuș, se îndreptăciiau și stau locului în grosolana lor neștiință.

Iată cum însuș Rochow povestește că i-a venit într-o zi ideea de a întemeia pe moșiile sale școle sătești, care ați încă servă de basă învățământului popular din patria sa.

«Cufundat în amarnica măhnire ce-mi pricinuiă «neghiobia și neștiința țăranilor mei, ședeam într-o zi «la mēsa mea de scris și zugrăviam, drept petrecere, «un leu impletit într-o plasă. — «Tot așa, — îmi dă «sei atunci, — cel mai nobil și mai puternic dar făcut «de Dumnezeu ămenilor, adevă rațiunea, stă încălcată «în mintea lor și nu-și pōte destinde țăria. Dar, decă «cumva s'ar întâmplă ca un șoricel să vină să rōdă «câteva ițe ale plasei? — Atunct negreșit leul ar putē «să se descurce și să-i arate virtutea!» — «Așă gân- «dindu-me zugrăvii șoricelul care rodea plasa, și pe «când făceam acest joc al inchipuirii mele, îmi veni în «minte o cugetare: — «De ce ăre nu m'aș face eu «acel șoricel?» — Atunci, ațintindu-mi mereu gândul «asupra acestei idei, me și hotărîiu — Da! eu me voi «face acel șoricel... și Dōmne ajută!» — Dumnezeu l'a ajutat!

Care dascāl dintre noi n'ar năzui și el să fie șoricelul, ce ar da mai mare avēnt desvoltării intelectuale a poporului nostru românesc? Cāt despre mine, nimic nu m'ar fericī mai mult decāt acest rol de gloriōsă modestie!

A. ODOBESCU.

Și cu cât tu ești mai rece...

Și cu cât tu ești mai rece...
Al iubirii fior mai tare
Și zăduful ce me prinde, i mare
Cāt, simțesc că-s mort fără de tine.

Decă nu te-aș fi 'ntēnit în cale
Blândă, ca și cea mai blândă lună
Și decă nu ț-aș fi dat arvună
Un sărut, — suspinului de jale

Ce-mi zdrōbeșce peptul, scurt i-aș dice,
Inima-mi în van să n'o despice,
Căci și tu ca morții ești de rece.

Dar m'ai sărutat și tu pe mine
Și nici unul n'am đis că nu-i bine,
De-ar fi fōstă și o sută și dece!...

PETRIA DELA CLUȘ.

Proverbe.

Nu lāsă sōrele să usuce lacrima pe care tu o poți șterge din ochiul celui ce suferă. (Indian.)

Cine nu e dator, e destul de bogat. (Sêrbesc.)

Și cărbunarul e stăpân în casa lui (Francez.)

Cine e mai liniștit în vorbă, are mai totdeauna dreptate. (Arab.)

Cănele care latră prea mult, nu mușcă. (Arab.)

Di de august.

Departa de București, între douē dēluri de care se răgață satele ca niște rēndunele de streșinele caseilor, se deschide gura frumoșei văi cu apa Plăvița pe mijloc, riu limpede ce isvoreșce tocmai din muntele Crestat și ce se duce printre un zăvoiu de plute și de salcii arginții îngânând șōpte veșele până la locul unde face un cot spre miēdădi spre a intră între zăgazurile dela mōra pitarului Stămbulachie. Apa pētrunde atuncea supt o lēsă de salcii ce se împreună cu totul pe de-asupra ei, iar strînsă între zăgazuri, dēnsa, se adânceșce și tot de odată, pare a se immobilisă; fața ei, își pierdē nuanțele strălucite pe care sōrele le fulgeră peste undele gongonitōre, o liniște tainică străbătută de fiōre recorōse se lăteșce supt frunde, și o melancolie maiestōsă predomneșce neturburată. Puțin mai la vale, se află inse, mōra, iar dinaintea ei doi țărani incovoiați de greutatea sacilor ce descarcă dintr'un car, se opintesc de injurături de cruci pe buze și cu credință nestrămutată în suflete. Morarul ridică în sfērșit stăvilarele, apa mult timp contenită, se repede între jghiaburile verđi de mucigaiu, apoi, dela înălțimea lor se sparge pe roți cu șgomotul surupării, se macină, se preface într'o spumă albă ca a laptelui și reia cōva mai jos cursul ei liniștit.

Malurile acestei ape ce pe unele locuri devin țărături cu năsip alb și mērunț amestecat cu țēpligi de aur și argint, păjiștele ce se desfășōră dincolo de riu până în pōlele dēlului din drēpta, conturile depărtate ale acestui dēl, casele sătești ce se zăresc pe cōstele lui, coperișele din tinichia dela câteva clopotnițe, licăritōre supt cerul albastru al unei đile de august, iar dincoă de Plăvița, în pōlele dēlului din stānga, biserica comunei Stămbulești, stolurile de porumbei albi ce dau ocol îngurлуindu-se turnului ei de scânduri innegrite de plōie și de vreme, se împreună într'o armonie desvērșită intocmind tōte la un loc cu multiplele lor nuanțe, triste sēu mai vesele, bătătōre la ochi sēu mai dulci, un fel de raiu pământesc ce schinteieță pe acest petec de natură sântōsă cu verdēța și cu cerul nemănjite încă de fumul nici unei locomotive.

Cu privesc pe acēstă vale fermecătōre, colț de idilă antică, albeșce la jumētatea dēlului din stānga casa cu foișor de zid a pitarului Stămbulachie, iar pe cōstă în sus, se urcă spre dēnsa, ulmii uriași cu frunđetură mērunță și dēsă, prunii călugărești cu pōme galbene, prunii comuni ce se incovōie supt rōdele lor albastre sēu roșcate, duzii prăfuiți, nucii cu foi late și cu umbră mirositōre. Amestecați în acelaș asalt, pe care natura ajutată de om pare că-l dă dēlului, câțiva corcoduși, doi sēu trei vișini, își ridică frunțile cāt pot ca să-și facă loc la sōre printre suma de copaci trufași, își înfig rădēcinile cleștōse în pământul povērnit dar bogat și resar din bālării supt formă de trunchiuri sēu de crăci noduroșe de supt a căror cōjă plesnită, mustul unei vieți prisoselnice se scurge đilnic.

Jos de tot, supt cōstă, licăreșce oglinda de argint a unui iaz smălțuit pe locuri de verdēța lūmei de frunde ce-l priveșce din dēl, însăngerat pe altele de moțurile purpurii ale trestiiilor, împetrițat pe margini și chiar pe mijloc de flori de apă, trandafiri plutitori, unii cu petale albe, alții cu petale galbene ce se rotunjesc ca niște cuiburi și ce se mișcă incoă și incolo în voia celei mai ușōre adieri. Printre aceste flori, boul-bălții, insectă ciudată cu cāntec monoton dar resonător, țīșteșce de-un

sfert de stângen în sus, séu descrie în fața apei și cu o iutelă nepomenită semi-cercuri orizontale ce se încrucșeză în diferite puncte.

Odată cu vegetațiunea uriașă a copacilor, a pomilor și a bălăriilor ce asaltéză curtea boierescă, se urcă ținic spre dēnsa și spre dél în sus cântecul tainic al frunzelor, suspinul firelor de ierbă, dimpreună cu totă poema de glasuri, esalată de viețuitoarele ce mișuesc printre stufurile de leuștean, de izmă și de cimbru înflorit, printre lumea albă și galbenă a mușăcelului, printre grupele liliachii ale moțurilor de curcan, ale lapteului de cuc, cu nasturi de aur, ale garofițelor mohorite ca sângele séu pembe ca roșeța unei fete mari, flori de câmp ce nasc și mor cu aceeași aspirațiune: De-a se urcă, de-a se înmulți, de-a cuceri generație cu generație délul întreg, culmea radiósă.

Acéstă tendință generală amemintă din ce în ce mai mult gardul curții, dēnsul șovăieșce supt presiunile cutropitoare, câțiva dintre pârmaci au cădut deja supt mușcăturile rădăcinilor, un numer dintre ceialalți, găuriți de insecte, apesați de trunchiuri, stau să cadă, și, decă pitarul n'ar pune să i se drégă împrejmuierea în fiecă an, totă vegetațiunea de pe cōste, valea întregă, ar năvăli înăuntru, ar umplé curtea cu orgia ei de frunze, de arbori, de flori și de rădăciuri, ar urcă pe ziduri, ar face să dispară casa cu aceeaș inlesnire ca gardul și s'ar uní cu prunăria din dos ce-și desfășoră mersul ei urcător, tot în sus, mereu în sus!

Stămbulachie inse, nu este om care să îngăduieșcă o asemenea violare de domiciliu, fie ea cât de poetică: Așá a moștenit el, casa și moșia dela părinții lui, așá vré să le lase fiului seu, iar de acéstă părere este fireșce și grăsulia cucóna Paraschiva, respectabila sa soție.

Pentru acest cuvânt, cu tóte că amēndoi bētránii șciu că, fiul lor Costică, care de vre-o douē sēptēmāni și-a sfērșit studiile luându-și licența în drept, are să se întorcă peste câteva ciasuri, dēnșii, își vėd de treburile obicinuite, ca și cum inima nu le-ar tresări de bucurie, ca și cum singurul copil ce le-a dăruit Dumneșeu pe vreme de bētrānețe n'ar fi așteptat cu cel mai mare neastēmpēr.

Cu tóte aceste, din vreme în vreme, pitarul părăseșce prunăria din dosul casei în mijlocul căreia, flăcái și fete scutură pomii, grămădesc prunele întocmind cu ele movile albastre séu brumării. În neliniștea ce-l cuprinde atuncea, Stămbulachie, se urcă repede în foisor, la ochianul și se uită lung spre drumul cel mare. Cucóna Paraschiva, din cuhnia unde priveghiá bătutul putineielor l'a vėdut cu cōda ochiului, și, mică și grasă cum este, gáfāind, a urcat scara după el.

«Par că vėd ceva, ingānā dēnsa trăgēndu-și resuflarea cu greutate, dar tocmai colo, departe, dela dél de móra Sērbului, în dreptul plopilor din hotarul Vērteștilor».

Stămbulachie, cu o batistă vārgată, își șterge sudórea de pe frunte, de pe capul seu pleșuv, neted și lucios ca un pepene verde, își apropie din nou de ochian, ochii căprii de-asupra cărora nu se mai află decăt vre-o câteva fire albe ce se sbērlesc în drēpta și în stānga și se uită dela dél de móra Sērbului în dreptul hotarului din Vērtești.

Pe drumul cel mare nu se plimbă inse, decăt praful rădicat de un vėnt báltăreț, praf ce se incolăceșce în spirale și o plēcă de-a lungul drumului în vērteje albe ce alérgă unele după altele ca bețele unei rēșchitori în mișcare.

Stămbulachie își lasă ochianul, își șterge iar sudórea de pe frunte, cucóna Paraschiva cobóră în argea

ca să vėdă decă s'a naintat cu țesutul scórtelor, și el, se întorče în ogradă.

Fetele, în lipsa lui se lāsaseră de cules pentru a se zbeguí cu băieții ce le imbrānciau ori le puneau cu de-a sila pe genuchi în vreme ce alții scuturau din crăci o plóie rāpānitóre de prune. Și ródele gogonețe alunecau între cămășile desfăcute, se duceau de-a lungul piepturilor pārlite, se opriau între sínurile pietróse, cu gādelături nebunatici, cu șiretlicuri idilice, dau nașcere la mici țipete ce colorau și mai mult vorbele virile ale flăcăilor cu sânge ars de sóre și cu musculatură încordată.

La vederea pitarului al cărui halat de stambă galbenă cu vergi samanii fēlfáiá umflat de vėnt, toți și tóte se puseră de iznóvă pe lucru, flăcái reincepură să scuture pomii séu să se cațere prin trēnșii, fetele își re-luară copăile, se apucară să le umplă iar, să le descarge grăbit peste movilele ce se măriau ca prin farmec, cu tóte că, pe supt cămăși, o nădușelă potopitoare le pridiđiá dela suptiori în jos și le scaldá până la călcăe în sudórea întremătoare a muncei.

Și pe când pitarul, trecea dela o grupă la alta, prunele urmau să rāpānescă, paserile spēriate își părăsiau cuiburile ascunse în ulmii ce imbētrāniau de mai bine de o sută de ani în fundul ogradei, iar vėntul báltăreț undulá pe de-asupra pomilor ducēnd cătră pădure miázmele aquatice, germenii fermentării trestielor cădute și ai plantelor mórte.

În vremea acéstă, Trana a Stanchii, fată de treispredece ani, scutură un prun ce creșcea mai o parte, dar fiind că ródele necópte bine, nu cădeau destul de iute, ea, zglobie și veselă, se urcă între crăcile lui măcar că vėntul îi luase pe de desupt cămașa și fusta resfrāngēndu-i-le în sus de i se vedeau pulpele și genuchii.

Suport prun, Niță al dascálului, dánac de optspredece ani care se făcuse căláraș cu schimbul de poftă, pasă-mi-te că-i pusese gândul, că-i tocă verđi și uscate, îi spunea c'a dovedit într'unul din ulmi un puui de mierlă alb; Trana frumusică de pica, cu gropițe la colțurile gurii, dar cu trāsăturile încă de copil, se uită pe furis la el, îi aruncă câte-o căutătură dogoritóre în care se amestecă umbra unei temeri nedefinite, îi respundea că nu-l crede, ridea, îl loviá cu prune în cap, îi asvērliá prune în sín, lāsá câte una să-i pice drept în gură, iar el, o prindea din sbor, o crepá supt presiunea albă a dinților séu o strēngea între buzele lui roșii cu mustăți mijitóre până ce o desumflá ca pe o bóbă de strugure de totă zama cuprinsă în voluptósa ei carnațiune.

Acest joc ținú cât ținú, dar fiind că dēnșii vedeau că toți prunii dimpregiur s'au cules și că remāsaseră singuri, ori fiind că se simțiau imbrānciți unul spre altul, se pomeniră mergēnd alături printre urcușurile și coborșurile ogrăđii. Și unde le erau mințile numai ei șciu, că în loc să se indrepteze cătră părțile de unde veniau glasuri, se duceau, póte pe negāndite, cătră ulmii seculari printre care măceșii și stufurile de porumbe se înșirau ca un gard viu.

Trana a Stanchii, fetica de treispredece ani, ar cam fi vrut ce este drept să se întorcă 'napoi, inse Niță al dascálului îi trecuse brațul pe după mijloc, își apropiá obrazul arđetor de al ei, îi șoptiá în ureche despre multe și se jurá pe lege că puui de mierlă nu este nāscocire, că are glas de privighietóre, că este alb ca zăpada, că trebuie să fie vre-o ursitóre ce s'a schimbat în pasere și că își are cuibul într'o cracă a ulmului ál mare.

(Finea va urmă.)

ALESANDRU MACEDONSKI.

Printre secară.

Recunoștința.

De Henri Tessier.

Acum vre-o 30 de ani, dl L... consilier la curtea din Rennes, fusese delegat ca să presideze jurații din Brest, și, fiind că nu esista încă drum de fier, fusese silit să plece cu diligența, în care-și oprise un loc de cupeu.

Dl L. sosise mai nainte de ciasul plecării, veduse cum i se aședase bagajul, își alesese colțul care-i plăcuse, își aședase umbrela, pătura cu care să se învêlescă, și sacul cu merinde.

Conductorul numerând căletorii, vedu că lipsește unu dela apel și injură de foc, când, tocmai în clipa când să pornescă diligența, se ivi o biéta femeie care alergă cât putea de tare și tiră de braț pe un băețel de 10—11 ani, ale cărui piciorușe anevoie se țineau după dênșă.

Conductorul începù să injure și mai reu, înse deschise rotonda, ajută copilului să se urce repede, pe când muma lui o Bretonă cu calină pe cap (bonetă) plângea cu lacrimi fierbinți.

Prin ferestra diligenței, și fără să-i pese séu s'o calce rôtele, ea găsi mijlocul ca să sărute încă cu foc pe tinerul călător, dîcîndu-i vorbele cele mai dulci și sfaturile cele mai bune.

— Să fii cu minte, cu minte multă, scumpe Ionel, dîcea ea ștergîndu-și lacrimile cu mâna, să te gîndești la muma ta, mai cu sémă! Și să nu uiți sfaturile mele! Ține, asta-i tot ce am — și ea-i da un pachet mic — asta o să-ți slugescă pentru momentul dintei; cum vei ajunge acolo, să rogi pe comisarul să-mi scrie ce faci... ca amintire despre tatăl teu.

Diligența se urni și porni pe când Bretona dîcea mereu:

Să nu uiți nici odată pe muma ta, care e tare mîhnită... să te rogi în fiecare dîi lui Dumnezeu... și... comisarul... să nu uite să-mi scrie...

Diligența coti strada și pieri în nópte.

Dl L... înfășurat în pătura lui se întrebă:

— Pentru ce dracu o fi trimițînd pe drum un copil așa de mic?... și de care comisar o fi vorbind ea?

*

Prea cum se cade om eră consilierul L... și prea mult ajutat pe săraci.

Cum ajunse la cea dintei poștie, după un cias și jumătate de drum, sări jos pentru ca să-și desmortească piciorușele, fiind că eră un frig grozav de novembre. Pe urmă se uită în rotonda diligenței și zări pe Ionel vênêt de frig și suflând în mâni ca să și le încăldescă.

Dl L... deschise ușa.

— Tremuri, băețas? își dîse el vedînd că copilul eră singur în compartimentul acela unde intră frigul prin tôte părțile.

— O! da, domnule.

— Și până unde te duci?

— Până la Brest.

— La Brest! păi tu ingheți pe drum și nici nu ajungi acolo! haide vino cu mine.

Luă copilul în cupeu lângă dênșul și dîse conductorului:

— Îți voi plăti eu suplimentul.

Pe urmă înfășură bine piciorușele copilului în pătură, îi dete să bea un pahar de vin, și, după jumătate cias când vedu pe copil că s'a încăldît îl întrebă iar:

— Va să dîcă te duci la Brest?

— Da, domnule.

— Ce să faci acolo?
— Să me angajez ca copil de marină.
— La vârsta ta?
— Am unspredece ani!
— Și cunoști pe cineva cel puțin acolo, ca să te ajute?

— Ba nu. Inse tata, care eră în flotă, a murit într'un naufragiu. Am hârtiile lui, pe care mi le-a dat mama, și mi-a dîs să le arăt comisarului marinei și el o să me ingrigescă și o să-mi găsească un vapor.

— Hîm! hîm! și ai parale cu tine?

— Am... asta! respunse copilul arătînd pachetul pe care i-l dăduse Bretona și pe care-l ținea strîns între degetele lui roșii.

Desfăcu hârtia în care eră un franc și 60 de bani.

— Numai atîta eră în casă și biéta mamă n'o să aibă ce să mînânce mâne de diminătă!

— Ce face mama ta?

— Tot ce o pune cineva să facă! ingrigește de casă, se duce ici séu colo, slugește prin hală... însfêrșit tot...

— Și o iubești?

— O iubesc prea mult, domnule! respunse copilul scăpărîndu-i ochii.

— Bine, dormi liniștit, drăguțul meu, și să nu te ingrigești de nimic — Am să me gîndesc eu la tine.

Ionel dormi dus până la dîuă.

Când sosiră în Brest, dl L... care trăgea la otelul cel mai bun, ceru o cameră cu doue paturi și instală acolo pe tovarășul seu.

A doua dîi de diminătă magistrații veniră să-l salute și remaseră incremeniți când găsiră în camera consilierului un copil îmbrăcat cu bluză și încălțat cu pantofi cu ținte bătute în talpă.

— Hei! domnule președinte, ce este tovarășul ăsta de voiaj? îl întrebă procurorul general.

— O faptă bună la care doresc să ve asociez, domnilor... respunse dl L... zîmbind.

Și în câteva cuvinte spuse întemplantarea.

Nici nu apucă el să isprăvescă vorba și tôte mâ-nile se și băgaseră în busunare și indată fură pe mesă opt napoleoni de aur.

— Ve mulțumesc, domnilor, eram sigur că o să dați obolul dv. Cu paralele astea o să-i cumpărăm un trusou protejatului nostru.

Ionel s'apropie cu multă sfielă și cu ochii roșii.

— Ba nu, domnule, ăștia trebuiesc trimesi mamei, — dîse el.

— O! să fii liniștit, copilul meu, muma ta o să-și aibă partea ei!... respunse dl L... inse ceea ce aștept eu mai cu sémă dela dv. domnilor, care sigur că cunoșceți pe tóta lumea din Brest, este ca să găsiți un căpitan bun pentru mititelul acesta bun — eu o să ve fiu foarte recunoscător.

Tóta curtea din Brest interesându-se de micul Ionel, i se găsi aceea ce ambiționă președintele, i se cumpără haine și rufe și dl L... mai putu să trimită și mumi copilului suma de 50 franci.

Pe urmă Ionel plecă. Dl L... se 'ntorse în Rennes și peste câteva săptămâni și uitase fapta lui bună.

Doispredece ani după aceea fu trimis iar la Brest ca să presideze curtea cu jurați.

De trei dîle presidă el curtea. Într'o după amiești, în timpul când se suspendase ședința, consilierul se plimbă îmbrăcat cu roba și cu toca prin sala pașilor

erduți, când de-odată vedu pe un tiner care se tot vîrtia pe lângă densus și care nu-și luă ochii dela președintele.

Eră un tiner frumos de 24 de ani, cu obrazul anș, cu ochiul strălucitor, cu pielea obrazului pestriată de arșița sórelui și de vîntul de mare! Purta vesta bastră și cingătórea de lánă roșie a marinarilor de omert și in mánă frámántá mereu boneta.

De-odată, părănd că-și ia inima in dinți, s'apropie de președintele și tremurându-i glasul, îi dîse:

— Domnule... nu ești dta dl L?...

— Da, dragul meu.

— Dl L... din Rennes?

— Negreșit!

— Ah! domnule! câtá vreme e de când te așept!... și cât mulțumesc acum lui Dumneđu că te-am întîlnit! dîse marinarul inveselit.

— Póte te înșeli, tinere, fiind că eu nu te cunosc.

— Ba da! respunse tinerul căruia i tremurau și glasul și buzele și mánile. Uite-te bine la mine... eu sînt micul Ionel... copilul de marină din Rennes...

care o să fiu curénd căpitan prin mijlocirea dta... Ionel p'a cărui mumă ai scos-o din miserie... Ionel care s'a gándit in fiecare dî la binefăcétorul lui și s'a rugat necontentit pentru el... Ionel... care e fericit că póte in sfêrșit să-ți mulțumescă!

— Și eu sînt fericit, prietene, când ved că te judecasem așá de bine și că erai așá de vrednic de puținul ce-am făcut pentru dta! Și decă pot să-ți fiu folositor încá la ceva...

Ionel se codi, stringénd cu putere mánă pe care i-o intinsese dl L... și de-odată, pe când i se rostogoliau doue lacrimi pe obraji, dîse:

— O! da... ceva... ce nu cutez să-ți spun...

— Ba nu, spune, spune... dîse consilierul.

— Ei bine! aș vré să te sárut... asta ar fi pentru mine crucea de onóre.

— Dl L... deschise brațele, marinarul s'aruncá pe pieptul lui și aceste doue inimi cinstite schimbară adevérate plânsete de bărbați și o sárutare focósă.

IOAN S. SPARTALI.

SALON.

Birjarul.

Printre tipurile mai bătátóre la ochi ale unui oraș este și birjarul. Acest om, născut póte bun și liniștit, ajunge, grație mescrii sale, nervos și nemulțumit vecinic.

Iată ceva din caracterul birjarului bucureșcean:

El pare a avé o ură neînțelésá asupra celor care umblá pe jos, și pentru asta, in momentele când nu e ocupat, se sileșce din tóte puterile să-i enerveze. Așá, de pildá, dta vrei să treci drumul. Imediat un birjar, care sta in perfect repaus la o ráspántie, máná caii și-ți áie calea. Te niți reu la ei, habar n'are.

Îți pui o pálnie 'naltá in cap și te duci undeva. Imediat ce ai eșit pe gangul casei, un birjar dá bici caior și vine cu trásura aprópe. Vede că nici prin gánd nu-ți trece să-l oprești, dar cu tóte astea, merge și el paralel cu dta și te priveșce drept in ochi. Ca să-ți facá poftá, o ia inainte repede, face evoluțiuni, se întórce. Câte odatá deschide și gura: «Poftim conașule. Sînt slobod. E vremea uritá».

Asta se întéplá in dîle de lucrátóre. Serbátórea inșe e cu totul altfel.

Ai dor să te duci undeva repede, repede; e noroi séu plóuá, și cauți cu limba scósá o hodorógá de trásurá. Veđi una, cu tabla sgáriatá, cu plușul ros, cu burduful crápat și murdar, cu felinarele sparte, cu rótele aprópe fárá spițe, cu un birjar mic, párlit de sóre séu de ger, neras și netuns, îmbrácat reu; îi faci semn automedonului ca să vie spre tine. El dá din cap și dîce: «Nu sînt slobod!» séu: «Me duc să schimb caii!» séu: «Mi s'a rupt osia!» Trec doueđeci care-ți dau mai acelaș respuns. Muscalii vestiți, cu chipuri originale, cu haine de catifea albastrá cu bláni pe la máneci și guler și incinși cu bráuri de mátase roșie, decă nu te cunosc cumva, apoi nici nu catadicșesc să-ți motáe din cap. Ei trec ca fulgerul inainte schimbánd cu colegii lor tót muscali, cuvinte rusești care, de obicei, sînt injuráturi stupide.

Birjarul te miróse de deprcte cine ești. Decă ești om cu dare de máná, el își ia căciula când te sui in vehiculul lui. Decă ești mai așá, nu-ți spune nimic. Decă ești negustoraș séu țeran, intrá in conversație cu dta. Îți spune d'ale lui. Vorbeșce de pavaj, de cai, de mușterii. Îți aratá cărciumele unde se aflá vinul cel mai bun și mai estin. Se légá de slujnici și-ți spune că le cunoșce. Salutá amical pe câte un vardist.

De și e o tacsá statornicitá pentru diferitele curse, birjarul nu se mulțumêce nici odatá cu ce îi dai. A ramas proverbul: «Nemulțumit ca un birjar». Și de ce credeți că e el totdauna nemulțumit? Párerile sînt împárțite. Unii susțin că pe birjar l'au rêsfáțat, l'au stricat funcționárașii galanți, cari pun mai presus de tóte plăcerea d'a eși dumineca și serbátórite la șosea, cu cel mai prima muscal, și cari plátesc indoit și intreit tacsá statornicitá, numai și numai pentru vanitatea d'a auđi pe birjar dîcénd: «Sárut mánă conașule!» Cunosc mulți din aceștia cari mánáncá prost, locuesc in odáitá ticá-lósá, umblá îmbrácați ca vai de lume in timpul sêptémánei, lucrézá ca niște hamali la biuorou, de diminéța páná séra, și pástrézá cu sfințenie cea mai mare parte din léfá pentru birje. Vai de mine! S'ar puté óre să vie dumineca și copistul nostru să nu iésá la șosea! Dar ce, a máncat lauri? Dar ce are să dîcá lumea dela șosea când o vedé că el lipseșce? Ce o să dîcá frumósele dame din șirul lung de trásuri ce stá in dreptul bufetului? Ce o să dîcá Ivánușcă, Mișa, Alesandru? Dar nu va puté dormi in timp d'o sêptémáná intrégá decă n'o luá aer dela rontu intéi! Dar de ce mai are pe fundul láđii redingotá, pantaloni, mánuși, ghete de lac? Dar n'o să-l vedá amicii cari stau ficsați tótá dîulica pe la colțurile bulevardului, pe la Hugues, pe la Hotel Continental, pe la Hotel d' Angleterre, pe trotuarul dela Fialcowski și dela M-lle Blanche, pe la Rádulescu și Tánáescu, pe la gráđina Episcopiei! Nu-l vor vedé acești amici și se vor cruci. Nu-l vor vedé, și deci nu-l vor salutá, nu-l vor întrebá a doua dî: «Unde te duceai mé, eri așá dá repede?» séu: «Ei al dracului!» séu «Brava muscal!» La care el să respundá: «E muscalu meu. Îl am de mult. Pentru mine lasá și pe prinđu. De dece ani de când me plimbá. Dar îl și plátesc!» Nu va avé de ce să vorbésca o sêptémáná intrégá. Când va

trece pe stradă, te pomenești — mai știi minune! — că nu îl mai salută nici un birjar!

Cu cât sînt de darnici asemenea ómeni pentru birjari, cu atât sînt de sgârbiți negustorașii.

Am surprins într'o ói o convorbire, la un colț de stradă, între un negustoraș și un birjar:

— Ești slobod?

— Slobod! Unde mergeți?

— Stăi să ne tocim întei. Nu te iau nici cu cursa, nici cu ciasu. Nu-mi dă mâna.

— Unde poftesci să mergi?

— Știi la Silvestru? Mergem pân' la Silvestru; acolo me dau nițel jos la un mizilicciu. Adică acolo șade densu. Lași dă resuflă caii nițel, bei și dta un vin și pe urmă plecăm. Știi în Tabaci? Ne repezim pân' în Tabaci. Acolo e fabrica mizilicciului. Acolo lași dă resuflă caii, bei și dta un vin și pe urmă plecăm. Asta e, că e drum mult! Să pot să me duc pă jos m'aș duce eu, dar e departe și n'am vreme. Plecăm. Știi unde e Cișméua Roșie? Dăm o raită până acolo. Am o afurisită de trebă. Bei și dta un pelin. Pă urmă, d'acolo mergem pân la cóna Uța, mătuși-mea. Stă 'n Cuibu cu Barză. D'ací me duci acasă. Știi în Foișor? Ei, cât să-mi ceri, ia spune?

— Șase franci.....

— Pă ce, șase franci?

D. TELEOR.

Secretul descoperit.

Nevestuța a băgat de sémă, că bărbatul ei de-un timp încóce se pórtă cam suspect. Se incuie în odaia lui și scrie rođend péna, ca un copil de școlă. Óre ce scrie? Ea trebuie se afle acésta cu ori ce preț. Ocasivnea nici n'a întârziat mult; bărbătelul s'a dus în casină și-a uitat ușa deschisă. Ea s'a furișat iute în odaie și-a aflat, că densul compune o poesie la diua ei onomastică. Ce dulce a fost secretul descoperit!

Printre secară.

E frumósă regiunea munților pitorești, dar nu mai puțin frumósă este câmpia acoperită cu holde aurie.

Ochiul ager se perde și acolo și aicea în admirațiunea tablourilor ce i se desfășórá vederii; economul și amoroșii inse privesc tóte din alt punct de vedere, — acela vede numai partea materială, iar aceștia pretindenea sînt încântați, decă se află împreună.

Iată și párechia reprezentată în a dóua ilustrațiune, care se plimbă prin o holdă de secară, sigur este de páreria că nu-i regiune mai frumósă decát aceea, cu tóte că nici nu se uită la holdă, la secara aurie, ci ținendu-se de mâni, sub cerul liber, își spun tainele sufletului.

Cât de rar e adevératul amor, tot mai rar e adevératul prietesug.

*

Indată ce te gândești să întrebuițezi cu prudentă tinereța ta, din clipa aceea incetezi să mai fii tiner.

*

Sărăcia e ca justiția, toți o laudă, dar nimeni nu vree s'o aibă în casă.

*

Cel dintei pas spre bine este a nu face reu.

Dela nedeia din Oravița.

Anul esta Sămtiliile (1 august) în Oravița română nescă s'au serbat cu mai multă veselie ca alte dáți. Nedeia (ruga, patronul bisericii, bílciul) a fost fórté animată, mulțime de popor a luat parte la jocul indatinat în curtea bisericii, iară séra s'a petrecut în chipul cel mai demn, ce se póte așteptá dela popor, precum la alte némuri nu găsești, în taină (deafiete, de giaba) trăes sub condițiuni mai favorabile și în taină se fálesc cu o cultură mai superiórá.

Atát invetătorul G. Jian, cât și G. Bogdan, fiecare cu corul seu de plugari în láudabilă emulațiune a da în aceeaș sérá câte o producție, — dl Bogdan în Oravița română, iară dl Jian în cea montană.

Producțiunile dlui Bogdan cu bravii sei frátuți le cunóscem mai dinainte și le putem înșirá fără pártinire între cele mai succese în felul lor, și acum eram doriți să vedem și pe frátuții dlui Jian, cum se vor scapurtând pe scándurile scenei.

Dar pentru ca să se scie:

Frátuți sînt nunășiți (porecliți) în Bănat sátenii de pe lângă locurile montane. Înainte cu o sută de ani cómóra (camera din Viena) în lipsa de lucrători la minele sale de carbuni și de aur, a indemnat pe românii din România mică, de pe la Jiu, Tismana, Páriu și alte ținuturi, să vină ca báieși încóci. A și venit mulțime de ocnari, carbunari și zlátari (acum musicanți) și s'au aședat de uric în diferite colonii sub patronatul erarului pe unde erá de lucru, pe la Boșneac (Moldova nouă), Oravița, Recița, Boccea ș. a. Aceștia, venind încóci au fost bucuroși a se vedé între románi ca și dênșii, între frați și i-au numit pe moșnenii aflați aici *frátuți* (frátiuți, frátióri), — din contrá aceștia li-au đis coloniștilor noșteri (din Téra) și i-au mai poreclit și *bufeni*, (bufani) bagsémă fiind că țerenii și-au adus tot avutul în borfani (boccele) și de aci ar fi urmat nunășirea de borfani burfani, bufani; — séu că — ce e și mai probabil, — frátuții i-au potrivit cu *buhele*, fiind că se aședaseră mai cu sémă prin páduri aprópe de ocne (băi) și erau smoliți de carbuni și rudă, — de aci *buhani*, *bufani* (carufă din ruha, zăduf din zăduh ș. a.) Și unii și alții se supérá pentru aceste agráiri și nu șciu, că nume ca aceste ușor li se pot schimbá în renume, numai harnic să fie; bunáórá:

Toți dorobanți, toți căciulari,
Románi de viță veche,
Purtam opinci, suman, ițari
Și cușma pe-o ureche;
Ne dase nume de curcani
Un hátru bun de glume,
Noi am schimbat lângă Balcani
Porecla în renume.

Dar încă *moții*, dragi-mi moți!...

Frátuții invetătorului Jian anunțaseră producțiunea lor în 3 piese de cántare, într'un tablou viu (Mihaiu vítézul și calául) și în «Ruga dela Chisetu» de dl Vulcan. — Și a venit deane (popor, lume) multă, alésă și frumósă, de-ți rídea inima.

Programul fórté greu al cántecelor s'a isprávit cu multă vervă. S'a cántat «Arcanul» de Vasilescu, Uvertura din «Vilh. Tell» și «Mórtea eroului» de Bolintinean, musică de I. Vidu, invetător în Lugoș și regens chori al escelenților cántáreți lugoșeni, cari — cum se vorbesce — voiesce să facă o rondă pe la Peșta și pe la Viena, să-i vedă unгурii, jidani și nemții, — iar decă

vor avé gândul bun, ei se vor duce și pe la Turoț-Sân-Mărtin, pe la Zagrabid, Neoplanta și alte orașe, ca să ne cunoscă și cei ce o duc ca și noi, și ne iubesc și ne doresc, că mult folos ar aduce cauzei comune.

In «Ruga dela Chiseteu» au jucat dșórele: A. Copie (Parascheva), A. Fometescu (Rosalina), E. Păstilă (Florica), M. Bistrean, A. Motea (fete de țeran) apoi dnii: G. Pipelca (Trăilă), C. Paulovici (Achim), G. Jian (Hêrșu), C. Dure (Șloim), E. Iana (Ursuț), C. Lazar, I. Neda, I. Trăicu, I. Cotărlă, E. Fara, I. Ghitera. Cu deosebire au plăcut intercisele de cântece populare, in cari au escelat dșóra A. Copie și dnii: Pipelca și Paulovici.

Sigur, că decă clevetitorii nêmului nostru ar vedé deprinderile tinerilor noștri plugari, ar vorbi mai cu sfielă despre noi, ori că — ar crepá ferea in eil!

Românașii nostri, ori unde i-ai pune, dovedesc talent și iscusință, numai că «nu pot străbate de nêrgrá strinătate».

Cât despre producțiunile teatrale, literații noștri cu vocațiune ar face un mare serviciu progresului nostru cultural, decă ar scrie cât de multe piese cu sujet din viața poporului, apte a fi jucate de tinerii coriști dela sate. Bravii nostri invêțatori, sperám, nu vor poticni in opera incepută de ei cu atâta zel și jertfă intru luminarea poporului și poleirea năravurilor sale și pe acest teren.

«Țin' te bine, scólă dragă, că in tine punem totă nădejdea!» (A. Odobescu)...

— Eu in sêra acea, de multă lume adunată, eram incremenit intr'un cot, — n'am scăpat in se nimica negustat din farmecul celor ce se petreceau naintea mea, — și cum stam și ascultam, — mi se furisá câte un strop in ochi, — și oh ce gânduri nalte și mărețe imi bîjbăiau prin cap.

LITERATURĂ și ARTE.

Șciri literare. Dra Elena D. O. Sevastos va scóte in curênd la Iași un volum de «Anecdote Poporale». — *Poesiile dlui N. Beldiceanu*, publicate mai cu sémă prin revistele din Iași, au apărut in o colecțiune la Iași.

Analele Academiei Române. Din acêsta publicațiune am primit volumul XV, seria II, 1892—1893, care cuprinde partea administrativă și desbaterile. In partea primă aflăm procesele verbale ale ședințelor ordinare dela 17 aprilie 1892 până la 19 februarie 1893. In partea a doua sînt procesele verbale ale sesiunii generale din 1893, dimpreună cu tóte anecsele lor. Atât despre cele dintêi, cât mai cu sémă despre cele din urmă am publicat la timpul lor informațiuni detaiate. Prețul 4 lei 50 bani.

Monumentul lui Adamachi. Delegațiunea Academiei Române a comandat monumentul ce se va ridicá pe mormêntul reposatului Vasile Adamachi, la sculptorul român George Vasilescu, care lucréză in Veneția și se bucură acolo de un renume fôrte meritat de artist distins. Prețul monumentului cu planurile lui e ficsat la 21,550 lei. Monumentul fiind o operă de artă insemnată, Delegațiunea a cumpêrat la cimitirul Eternitatea din Iași un loc mai spațios și mai bine situat. Acolo se vor transferá remășițele pămênțești ale ilustrului donator. In țeră se vor face lucrările necesare pentru fundamentul monumentului și cripta sub dênsul. E de sperat, că in tótna viitóte se va innălță acest

monument spre amintire piósă a memoriei bărbatului de bine și patriotului Vasile Adamachi.

Scrierile autorilor bucovineni. Ultima adunare generală a «Societății pentru cultura și literatura română in Bucovina» a hotărît să se adune și să se păstreze tóte publicațiunile scriitorilor români bucovineni. Comitetul Societății, ocupându-se in una din ședințele sale cu acêstă chestie, a delegat o comisiune din membrii sei care să cerceteze catalógele bibliotecii și să constateze cari din acele publicațiuni lipsesc. Comisiunea a aflat că lipsesc multe scieri: apeléză deci la publicul român, rugându-l să-i ofere gratuit câte un esemplar din acele scieri.

Monumentul dela Adam-Klisi. In urma descoperirii pietrei fundamentale a monumentului dela Adam-Klisi, se dovedește, că acest monument a fost ridicat de Constantin cel Mare, iar nu de Traian, după cum aparențele probase. Lucrările de desgropare se continuă cu activitate. — In tre altele s'a mai descoperit un trofeu, fôrte bine conservat, purtând in relief bustul împêratului Constantin. — Atât piêtra fundamentală, care e de marmură, cât și trofeul, sînt fôrte bine conservate.

TEATRU și MUSICĂ.

Șciri teatrale și musicale. Dșóra Elena Teodorini, după afirmațiunea diarelor din București, ar fi renunțat la cariera teatrală și se va căsătorí la Paris cu dl de Coquel, proprietarul unor mari plantațiuni in America-de-sud și Madagascar. — *Trupa română de opere din Craiova* a sosit la București, unde va da o serie de reprezentațiuni in grădina Casino; prima s'a anunțat pe martia trecută.

Concertul din Sasca, dat de corul vocal român din Biserica-albă, la 6 august, a avut următórea programă: «Tudor» cor bărbătesc de Barbu, arangiat pentru cor, de R. Greipel, esecutat de corul vocal. a) «Te-ai dus iubit-o» din opereta «Craiu nou» de Porumbescu, tenor-solo, esecutată de C. Novacescu, acompaniată cu fortepian. b) «Bouquetul» de C. Decker, tenor-solo, esecutat de C. Novacescu cu acomp. de fortepian. «La malurile Prutului», vals de Porumbescu, esecutat de corul vocal, acomp. de fortepian. Din opereta «Mirésa vëndută» de Fr. Smetana, Duo, esecutat de dómna R. Greipel și C. Novacescu cu acomp. de fortepian, «Hai in Horă» de Dima, cor bărbătesc, esecutat de corul vocal. a) «Bolero» de E. Bourgois, b) «Mia bella» din «Bocaccio», ambele esecutate de corul vocal. «Iată ziua triumfală» de Humpel, cor bărb. esecutat de corul vocal.

Reprezentațiunea teatrală din Lipova, dată in dumineca trecută, in grădina «Apa Acră», de mészériașii români din Arad, sub conducerea invêțatorului Nicolae Ștefu, a reușit bine și a mulțămit pe toți. S'a jucat «Ruga dela Chiseteu» comedie populară de Iosif Vulcan; diletanții au fost acoperiți de aplause bine meritate, iar zelosul lor conducător felicitat din tóte părțile. După teatru incepù jocul, care ținu până diminêța. Aceeaș piesă se va jucá acuș și 'n comuna Chesinț.

BISERICĂ și ȘCOLĂ.

Șcôla de fete a Asociațiunii transilvane. Pentru primirea in șcôla civilă se eere atestat despre absolvarea claselor șcôlei elementare, séu atestat despre

clasa corespunzătoare premergătoare dela o altă școală de categoria școlii civile. In lipsa unui astfel de atestat primirea se face pe baza unui examen de primire. Didactrul e ficsat cu 2 fl. v. a. pe lună, și pentru elevele, ce intră pentru prima dată in această școală, o tacsă de inmatriculare de 2 fl. v. a. Pentru elevele cursului suplentar, didactrul este de 2 fl. pe lună, și la prima inscriere tacsă amintită de inmatriculare. Elevele, cari voiesc să fie primite in internat, fie eleve ale școlii civile, séu ale școlii elementare, a reuniunii femeilor, au să fie înștiințate de timpuriu, in tot casul până la 1 septembrie, prin părinți séu tutori la direcțiunea școlii, pentru a se puté face dispozițiunile necesare. Tacsă internatului e de 200 fl. v. a. pe an, plătiți înainte in doue séu cel mult 4 rate. Pentru ajutorarea părinților mai lipsiți de mijloce, cari sânt hotărâți a-și da fiucele in internat, institutul de credit și de economii «Albina», a creat 20 și dl dr. A. Maniu, notar public reg. in Oravița 4 stipendii de câte 50 fl. pentru cari cererile sânt a se adresă comitetului Asociațiunii. Cărțile trebuincioșe, materialul de scris, de desemn, de lucru de mână, se intelege, nu sânt cuprinse in tacsă amintită, ci cheltuelile reclamate in această privință se pörtă de părinți, intocmai precum tot de dênșii se pörtă cheltuelile pentru îmbrăcăminte și încălțăminte, pentru instrucțiune la musica instrumentală și in limba franceză. Elevele din internat, afară de școală, au in fiecare zi anumite ore de conversațiune in limba franceză, maghiară și germană. Pe lângă aceea ele se prepară și învță lectiunile sub conducerea și cu ajutorul directorei și al guvernantelor. Elevele, cari vor să fie primite in internat, mai au să aducă cu sine: o saltea, un covoraș la pat, 2 perini, 4 fețe de perini, o plapomă séu țol de coperit, 4 ciarșafuri, (lințoluri, lepedee), 6 ștergare, 6 servete, apoi: peric de dinți, săpun și 2 pepteni, care tôte remân proprietatea elevei. Afară de aceste schimburile de trup, séu albiturile, câte 1/2 duzină din fiecare, ciorapi de colóre inchisă și batiste (mărâmi) câte 1 duzină, un parapleu și încălțăminte trebuincioșe. Cât pentru toalete noue, părinții și tutorii sânt consiliați a nu face de aceste pentru copilele lor, căci pentru a obține o uniformitate in îmbrăcăminte pentru tôte internele, acele toalete cu prețuri moderate, se pot face aici prin ingrigirea direcțiunii internatului. Strins de uniformă se țin: o haină, doue surțe, in forma unei haine, o pălărie de iernă și una de véră, cari necondiționat au să se facă aici și cari peste tot vor costă cam 16—22 fl. v. a.

Alumneul din Timișóra. Tinerii români de confesiunea gr. or., cari vor cercetă in anul școlastic viitor școlile gimnasiale, reale comerciale ori industriale din Timișóra și voiesc a fi întreținuți in alumneul gr. or. român, să-și insinue cererile la dl E. Ungurianu, presidentul alumneului, până la 15 august st. n. a. c.; la cereri sânt a se alătură atestatul școlastic din anul trecut, atestatul de botez și atestatul de paupertate subscris și de parocul local.

Societatea Petru Maior a tinerimei române dela universitatea din Budapeșta ne-a trimis raportul seu pe anul școlar 1892—93. Din acesta scótem următoarele date: Societatea in anul trecut a avut 39 membri onorari, 29 fondatori, 49 ordinari și 1 membru ajutător. A ținut 18 ședințe. Biblioteca la sfêrsitul anului curent consistă din 1410 opuri, dintre care dl Coriolan Bredicean a dăruit 42. Avereă totală a societății in bani și efecte se urcă la suma de 4796 fl. 19 cr. Iată și conducerea societății «Petru Maior». a) Comitetul: Preșe-

dinte: Ioan Petrovi. Vicepreșed.: Mihaiu Pop. Secretar: Ioan Cifrea. Notari: Enea Papiu, Aureliu Popescu. Bibliotecari: Aureliu Stoica, Traian Vuia. Cassar: Liviu Tămășdan. Controlor: Amos Gligor. b) Comisiunea literară: Președinte: Atanasiu Brădean. Referent: Iordan Popovici. Membri: Ambrosiu Boitor, Ioan Cifrea, Andrei Pop, Coriolan Nedelcu, Traian Vuia. c) Redacțiunea foii «Rosa cu Ghimpi». Redactor: Alesandru Strévoiu. Colaboratori: Athanasiu Gava, Amos Gligor. d) Econom: Vasilie Vasii.

Jubileul unui protopop. In ziua de St. Ilie, 1 august n., s'a serbat jubileul de 60 ani al preoției părintelui protopresbiter Sabin Piso sen. Serbarea s'a ținut in comuna Secarimb și-a inceput dimineța la 8 ore cu serviciu divin. După aceea preotul Ivan Demian a predat jubilantului portretul acestuia, in mărime aprópe naturală, ceea ce serbătoritul a primit adânc emoționat. Apoi capelanul Alimpiu Oprea a ținut un discurs, prin care a descris vieța vrednicului protopresbiter. Serbarea s'a incheiat prin un banchet. Séra seminaristii din Sibiu au dat concert.

Gimnasiul din Năséud. Raportul acestui gimnasiu despre anul trecut, conține intéiu biografia fostului profesor Maxim Pop, apoi următoarele informațiuni: Gimnasiul se susține din fondul central școlar din districtul Năséud. Au funcționat 14 profesori; numărul școlarilor a fost la gimnasiu 233, din aceștia români 224, 1 maghiar și 8 germani. Societatea de lectură a fost condusă de profesorul Grigorie Pletos. Viitorul an școlar se va deschide la 1 septembrie an. c.

Școla română de fete din Arad. Anul școlar va incepe la 1 septembrie n. Informațiunile de primire in școla acesta le dá conducătoarea dna Maria Popovici, până la 16/28 august. In internatul inființat pentru această școală se plăteșce pe lună 15 fl. Elevele din internat au să ducă vestmintele, schimburile și hainele de pat trebuincioșe.

Adunări invțătoresci. Despărțemântul B. Comloș al Reuniunii invțătorilor din diecesa Aradului va ținé adunarea sa generală anul acesta in comuna Nereu, la 1/13 august. Din incidentul acesta, tinerimea de acolo va arangia atuncea și un concert urmat de joc. — *Invțătorii sâtmăreni*, aparținători diecesei Orăđii mari, nu s'a putut intruni in adunare generală la Vetiș in 10 august, căci din cauza simptomelor de coleră din acele părți, protopretorele din Cinghir a oprit ținerea adunării.

C E N O U ?

Majestatea Sa in comitatul Aradului. In luna lui septembrie, corpul al VII-le de armată va incheia manevrele sale in comitatul Aradului; in zilele din urmă va luá parte și Majes. Sa, având cartierul general la Boroš-Șebis, unde va sosí in 9 septembrie. In ziua următoare va primi deputațiunile locale.

Hymen. Br. dr. Stefan Vasilco, fiul dlui br. Alesandru Vasilco, s'a logodit cu baronesa Rosa Krauss, fiuca președintelui țerii Bucovina. — *DI Ioan Meheș* s'a cununat cu dșora Hermina Giurița, pupila dlui Iosif Vesa protopresbiterul Tinței, comitatul Bihării, in comuna Cefa, la 8 august.

Sub sabia lui Damocle. Adalbert Pituc preot pensionat al diecesei de Oradea-mare a publicat la Arad o broșură in limba maghiară, in care spune că dênșul a fost pensionat din cauza sentimentelor sale ungurești, căci episcopul Mihail Pavel și preoții sei sânt dacoro-

mani, cari au romanisat 24,000 de maghiari. Cuprinsul broşurei adus la cunoaşterea publicului maghiar şi discutat ca vehemenţă mai multe zile de cătră diarele maghiare din Oradea-mare şi din Budapesta, — a produs un rezultat pe care trebuie să-l condamne toţi cei ce sînt capabili a cugeta liniştit şi serios. Mercuri s'era masele din Oradea-mare, cu o furie ne mai pomenită au spart ferestrele reşedinţei episcopesci greco-catolice, a tuturor canonicilor români; apoi au pornit o gónă cumplită asupra caselor româneşti şi au spart şi devastat ferestrele seminarului gr. c. de băeţi, ale internatului zsigaiian, ale consistoriului gr. or., ale preoţilor de ambele confesiuni şi aprópe ale tuturor advocaţilor şi inteliginţilor români. Joi s'era demonstraţiunile erau să se continueze, inse miliţia a patrulat tótă nóptea şi a împedecat ori ce esces. Cu ocasiunea acésta căţiva ênşi s'au rănit şi arestat. Drept incheiere, iată un episod din s'era de mercuri, pe care îl traducem după diarul «Nagyvárad» de aici: O turmă de canalii a sevêrşit o devastare grozavă la casa dlui Ioan Groza, directorul internatului St. Nicolae din strada Kőfarago, unde ei au inceput să sfărâme chiar pãretele. Ferestrele nimicite de tot, turma selbătăcită a pëtruns prin feréstă şi in odae sfărâmând cu deseveřşire ori aruncând la stradă obiectele aflate acolo, pe care le-au făcut ăanduri in uliţă. Pãrintele Groza spãriat de sgomotul infricoşat, sãrind din pat şi trecend iute gardul, s'a refugiat in o grãdină de furia masei selbatăcite.»

Regele Carol la Neuwied a sosit mercuri la 21 iulie (2 august n.) s'era la orele 7 şi 40. Regina Elisabeta, de şi încă suferindă, intimpină încă la gară pe augustul seu soţ, unde-l aşteptă impreună principesa mumă de Wied şi suita. Regele Carol imbrăţişă cu căldură de mai multe ori pe regina, pe a cărei faţă eră scrisă fericirea; apoi au pornit toţi spre Segenhaus, reşedinţa principesei mume de Wied, unde au sosit pe la orele 8¹⁰.

Despărţemintele Asociaţiunii transilvane. *Despărţemintul Alba-Iulia* se va intruni in adunare generală in Alba-Iulia la 1/13 august; adunarea s'a convocat de dnii Simeon Micu, Alesandru Velican, Nicolau Ivan şi George Filip.

Stêgurile studenţilor, cari s'au arborat la conferinţa naţională din Sibiu, unul roşu, altul albastru, au fost duse in România şi predate Ligei Culturale. Preşedintele, dl V. A. Urechia, primindu-le, le-a predat studenţilor din Bucureşti şi Iaşi.

Petreckeri de veră. *Petreccrea din Bulzu,* in comitatul Bihării, dată in folosul bisericeii de acolo, a reuşit fôrte bine, căci s'au adunat aprópe la 400 de persoane din impregiurime, ba chiar şi din Sălagiu. Plóia inse a conturbat veselía generală, căci dela 3 ore începnd nu s'a mai oprit, şi astfel a împedecat dansul. — *La Reşinari* tinerimea studiósă a aranjat duminecă la 6 august n. petreccere de veră in Dumbrava-mică. — *La gura riului* inteliginţa română a dat la 6 august n. petreccere cu dans in parcul «Sub piétra gurguiată».

Adunări oprite. Adunarea despărţemintului selăgian al Asociaţiunii transilvane, convocată la Şomcuta-mare pe 10 august n., — precum şi adunarea Reuniunii femeilor române selăgene, convocată tot acolo pe aceeaş di, nu s'au putut ţiné, fiind oprite de autorităţi din cauza că p'acolo ar fi semne de coleră.

Institute de credit. «*Victoria*», din Arad face progrese frumóse. De curênc. a cumpêrat o casă cu doue etage in strada principală, vis-à-vis de casa oraşului.

OGLINDA LUMEI.

Cronică mică. *Academia franceză* a hotărît ca să suprimé din ortografie la cuvintele compuse, semnul de unire. — *Conflictul franco-siaméz* e complanat, căci guvernul siamez a primit tóte condiţiunile ultimatumului francez. — *In Bulgaria* s'au făcut alegeři pentru adunarea naţională; guvernul, se 'ntelege, a obţinut majoritate covârşitoare; opoziţia abiá a invins in câteva locuri.

Femeile la universitatea din Paris. Numerul femeilor inscrite ca studente la facultatea de medicină din Paris se ridică actualmente la 129. Ele se repar-tiseză, după naţionalităţi, in modul următor: 22 franceze, 95 ruse, 4 românce, 2 engleze, 2 sêrbe, 2 bulgare, 1 turcă şi una germană. La facultatea de drept din Paris sînt inscrite 2 femei (1 rusă şi 1 alsaciană); la facultăţile de ştiinţe 29 femei (23 franceze, 5 ruse, 1 americană); la facultăţile de litere 249 femei (226 franceze, 11 ruse, 4 românce, 3 engleze, 2 americane, 1 italiană, 1 elveţiană şi 1 germană); in sfêrşit, 14 franceze urméză cursurile şcolilor de farmacie, ceea ce ridică 433 numêrul total al studentelor dela Paris.

HIGIENĂ.

Temperatura in păduri. De 20 de ani diferite staţiuni forestiere ale Elveţiei, in cantónele Berne şi Interlaken, fac observaţiuni asupra temperaturii aerului, arborilor şi a solurilor in păduri. Din aceste cercetari resultă că, ca media anuală, afară de lunile de iernă temperatura aerului sub păduri este mai jóşă decât temperatura corespondentă afară din păduri, la trei metri d'asupra solului. Maximul diferenţei este la 4 ore s'era şi minimul la 9 ore dimineţa. Apoi mai esistă diferenţă de temperatură intre diferite păduri din cauza arborilor din care ele sînt formate. Acéstă schimbare de temperatură nu esistă decât la înălţimea unui om, căci cu cât ne apropiem de vêrf, cu atât ea dispare şi se apropie de temperatura de afară din păduri. Cât despre trunchiul arborilor ei ênşişi, sînt in totdeauna mai reci decât aerul incungiuător şi decât aerul afară din păduri. In fine pe când suprafaţa solului de afară din păduri este véra mai cald şi iernă mai rece decât aerul; din contra, in păduri, temperatura solului este intotdeauna mai jóşă decât aceea a aerului.

In contra durerilor de cap produse de căldură: Se lipeşce, schimbându-se din timp in timp, pe tēmples câte o felie de castravete, cu puţină sare. Dēcă nu aderéză bine, se légă cu o batistă.

Poşta redacţiunii.

Hatvan. Scrieţi-ne care numere ve lipsesc, ca să le putem suplini numai decât.

Budapesta. Strada regelui nr. 13. Abonamentul este plătit acuma pe semestrul II.

Calindarul sêptemănei.

Dum. a 11-a după Rosalii, Ev. dela Mateiu c. 18, gl. 2. a inv. 11			
Diua sêpt.	Calindarul vechiu	Călınd. nou	Sórele.
Duminecă	1† Sc. s cruct şi s. Macav	13 Hippolit	4 54 7 14
Luni	2 Ad. Mősc. St. Stefan	14 Eusibiu	4 55 7 13
Mărţi	3 Păr. Isachie	15† Ad. Marier	4 56 7 11
Mercuri	4 SS. 7 coconi din Efes	16 Rochus	4 57 7 10
Joi	5 M. Eusignie	17 Bertram	4 58 7 6
Vineri	6 (f) Schimb. la faţă	18 Agapitus	5 0 7 8
Sâmbătă	7 Mart. Dometie	19 Sebald	5 1 7 5

UMOR și SATIRĂ.

Léc in contra frigurilor.

Badea Teleleu din Proșteni veni la Iași ca să ia dela spițerie niște lécuri contra frigurilor pentru femeia sa care zace deja de jumătate an; și n'o pôte tămădui nici descântecile, nici unsoarele babelor. — Neștiind el unde este vr'o spițerie in Iași, deci, de când au intrat in oraș, tot au întrebât pe la unul și altul, inse fiind că eră ziua de 1 aprilie, un om al dracului de șugubăț îl îndreptă la un ciasornicar.

Intrând badea Teleleu la ciasornicar, de și eră încă frig afară, el lăsă ușa prăvăliei deschisă și întrebă:

— Ai doftorie de frig...

— Inchide ușa, eși afară ghiorlane! îl intrerupse o calfă de ciasornicar care se află in prăvălie, și carele credea că de ziua de 1 aprilie își bate cineva joc de el cu acest țeran.

— Dă-mi cuconașule doftorie de frig...

— Candela și tămâie! îți dau eu indată! îi duse calfa supărat și-i arse lui badea Teleleu 2 palme sănătoșe! — plecă acum de aici!...

— Să-ți plătesc cuconașule! respunse țeranul, creșdând că într'adevăr palmile eră ca doftorie.

— Eși afară c'ajunge atâta!...

Teleleu, vedând că nu primește bani; cu un: «mulțamesc cucóne!» plecă spre Proștești, și cu tot frigul ce eră ajunse asudat acasă, gândind că sudórea eră efectul doftoriei.

— Mi-ai adus doftoria bărbate? — gema biéta femeie, vedând pe Teleleu intrând in casă, ea sta in pat rădămată de părete.

— Da nevastă! dice el și: plosc! — îi frige nevestei o palma, încât biéta femeie de spaimă și durere ameți și cădú de-alungul patului. — In viața ei conjugală pentru prima óră că au bătut-o Teleleu.

Teleleu inse o acoperi bine cu bitușca ca să nu se recescă, astfel, după vr'un sfert de cias se trezi femeia, asudată ca din baie și cu un ton mahnit îl întrebă pe Teleleu, pentru ce a bătut-o?

Și numai după ce îi esplică Teleleu că aceea au fost o doftorie dela Iași, numai atunci se liniști, — dar și frigurile s'or fi dus pentru totdeauna!...

Aflând ea dela Teleleu că n'a voit spițerul să ia bani, ea drept recunoștință trimise prin Teleleu câțiva pui de găină și rețe pentru dl spițer.

Venind Teleleu la Iași și intrând in spițeria cunoscută lui, adecă la ciasornicarul, după o «bună ziua!» se uită 'n drépta și in stânga, ș-apoi întrebă:

— Unde este stăpânul?

— Eu sânt stăpânul, respunde ciasornicarul.

— Ba nu, in săptămâna trecută eră un domn mai tiner stăpânul!...

— Acela e calfa mea, dar nu face nimic! tot una e, ce vrei?

— Să veđi, mi-a dat o doftorie pentru friguri, și n'au voit să primescă bani, inse fiind că doftoriile au fost bune și femeia mea, slavă Dlui, e sănătoșă acum, apoi i-am adus drept mulțămire niște pui.

— Pune-i colea după ușe bade, — îi dăce ciasornicarul suriđend de prostia lui Teleleu.

După ce Teleleu puse puii jos, se apropie de tejhéua ciasornicarului dăcend:

— Jumătate de doftorie ți-am adus 'napoi, dle!

și: »plosc!» îi arde ciasornicarului o palmă, șcii colea sănătoșă dela Proștești, încât bietul ciasornicar auđiá ángerii cântând in cer, — când se trezise ciasornicarul din zăpăcélă; badea Teleleu eră deja departe pe drum spre casă.

După ce sosi calfa, află stăpânul ce fel de doftorie i-a dat el lui Teleleu.

Hodorosc și Trosc.

Hodorosc. Ce e nou la Turda?

Trosc. Nu se mai aude nimica de sgomotul din Oradea-mare.

Hodorosc. Aveți voi bibliotecă in sat?

Trosc. Avem una cu 32 de foi.

Hodorosc. Nu te temi de coleră?

Trosc. Nu ăeu. Am petrecut o ăi la Turda și una la Orade; nu me mai tem eu de nimica.

Părea.

Părea atât de 'ncântătoare,
Incât ori cine o vedea
Cu fața-i albă, o credea
Un ánger care stă să șbóre.
Credința-i nu eră in van:
Avea deplină-asemănare
C'un ánger ce voios apare
De subt un nor... de suliman.

TH. M. STOENESCU

Ghici, ghicitóre!

Care șele iubesc mai mult bărbaiți?
femeile frumoșele.

Memoria.

- Puiule, ce premii ai luat anul ásta?
- Patru.
- Și la ce ești mai apreciat?
- La memorie.
- Ș-apoi la ce alt obiect?
- Pe urmă, nu mai țiu minte.

Bursa oradană.

Prețul sticlei in Oradea-mare s'a urcat cu 50%;
iar buna înțelegere a scăđut cu 100%.

Proprietar, redactor respunđător și editor: IOSIF VULCAN.

CU TIPARIUL LUI IOSIF LÁNG & COMP. ORADEA-MARE.

